

Miksi tietoa ruoka-avun tarpeesta tarvitaan kaupungilla?

Hanna Kuisma, yhteisöpäällikkö, Vantaan kaupunki

Ruoka-avun ajankohtaisseminaari 20.11.2024

Yhteisen pöydän verkoston kävijämäärädilemma

Hävikkiterminalin Ruoto-toiminnanohjausjärjestelmään punnitaan ja merkitään melko tarkastikin hävikkiterminalille saadut ja sieltä lähtevät kilot, mutta ruoka-apua jakavan verkoston kävijämäärästä on vuodesta toiseen ollut vaikea saada tarkkaa kuvaa.

Hämmentävää on, että vaikka puheiden ja yksittäisten ruoka-aputoimijoiden havaintojen mukaan verkoston ruoka-avussa kävijöiden määrän oletetaan olleen viime vuosina kasvussa, arvioista laskettu kokonaiskävijämäärä verkostossa viikossa on aina vain noin 5000 ruoka-apua saavaa henkilöä jo vuosien ajan.

Arvio ei siis todennäköisesti aivan vastaa todellisuutta.

Tietoa tarvitaan hävikkiruoan logistiikan ja jakelun tarpeisiin

- Arviointia vaikeuttaa verkoston laajuus: 88 erilaista ruoka-apua jakavaa paikkaa Vantaalla
- Jokaisen verkoston paikan erilainen tapa laskea tai arvioida ruoka-avun kävijöidensä määrä
- Hävikkiterminaali saa kävijämäärät verkoston omina ilmoituksina, ja aina ei muisteta myöskään ilmoittaa, jos kävijämäärässä tapahtuu isoja muutoksia. Nämä saattavat paljastua sitten muussa yhteydessä asiakaspalvelun, yhteisötyön tai muun kanssakäymisen yhteydessä.
- Näistä arviokävijämääristä ja muista ruoka-aputilanteen tiedoista rakentuvat sitten ne hävikkiruokatilaukset, jotka sillä viikolla ovat mahdollisia ja jotka toimitetaan viikoittain terminaalilta ympäri Vantaata ruoka-apua jakaville toimijoille.
- Kuvitteellinen esimerkki: "Tiistaisin kello 9 aikaan yhdistykselle X toimitetaan noin 30 hengelle aamiaiselle sopivaa hävikkiä. Ei sianlihaa, ei tehdä ruokaa. Saa laittaa karkkia."

Miten kävijämääriä pitäisi laskea?

Jotta saataisiin tarkempaa dataa verkoston kävijämääristä, on ajateltu harjoittelijoita, jotka käyvät vaikkapa kahtena päivänä vuodessa laskemassa osan verkoston kävijämääristä ihan paikan päällä.

Näin saataisiin vuosittain edes osasta paikkoja tarkempi kävijälukumäärä.

Ehkä tulevaisuudessa tähän olisi jokin digisovellus, jota voisi hyödyntää helposti jokaisessa ruoka-apua jakavassa pisteessä.

Tätäkin vaikeuttaa tietysti se, että kaikki ruoka-apua jakavat pisteet eivät ole näppäriä digikäytännöissä tai heiltä puuttuu laitteet.

Mitä muuta tietoa kaupunki ruoka-avusta ja sen kävijöistä tarvitsee?

- Hyvinvointikertomuksen ja -suunnitelman laatimiseen: ruoka-avun saajat ovat yksi osa kaupungin syrjäytymisuhan alla olevaa väestöä, tai ainakin osa heistä. Tarkempi data heistä olisi tarpeen, muukin kuin vain kävijämäärät.
- Resurssiviisauden tiekartta haluaa myös tietää hävikkiruoan käyttäjien määristä siinä missä kiloistakin
- Nuoriso- ja yhteisöpalveluiden ja Yhteisen pöydän toiminnan kehittämiseen
- Resurssien suuntaamisessa kaupungin suuralueiden kehittämisessä sinne, missä on eniten tarvetta. Vantaalla on vielä ensi vuoden loppuun ns. Myönteisen erityiskohtelun ohjelma, jossa panostetaan alueisiin, joissa eniten kasautunutta huono-osaisuutta.
- Kaupungin valmiusajattelussa on herätty siihen, että ruoka-apu voisi kriisiaikoina olla osa valmiutta ja varautumista. Ruoka-aputoimijoilla on ruoka- ja logistista osaamista ja Vantaalla on vielä erikseen toimiva hävikkiruokaterminaali. Tässä tietysti kevät 2020 oli silmien avaajana.
- Poliittisen päätöksenteon tueksi
- Vantaalla elätellään edelleen ajatusta Köyhyysneuvostosta tms, joka toimisi vähävaraisten ja huono-osaisten äänenä päätöksentekoprosesseissa ja kaupungin toiminnan suunnittelussa hieman esim. vammaisneuvostojen tapaan. Ei mennyt aluevaltuustossa ensi yrittämällä läpi.
- Sitä ennen on aloitettu Pienituloisuusohjelman kokoaminen Yhteisen pöydän ja parin aluevaltuutetun kanssa.

Valtionavustus ja ruoka-avun tarpeen seuranta: Mitä työkaluja kunnalle ruoka-avun tarpeen seurantaan?

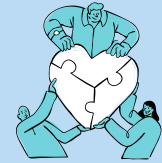
Minna Kivipelto, JyU/THL

Palvelujen muutos

Lähipalvelujen
keskittäminen
kuntakeskuksiin,
digitalisoituvat palvelut

Ruoka-avun tarpeen taustalla erilaisia syitä

Yhteiskunnan arvoilmasto

Eriarvoisuuden kasvu,
tuloerot, koventuneet arvot

Sosiaaliturvan riittämättömyys/ väliinputoaminen

Sairaudet, työkyvyttömyys
Kevään 2024 leikkaukset
pahentaneet tilannetta.

Hintojen nousu

Mm. asuminen,
elintarvikkeet, sähkö
kallistuneet

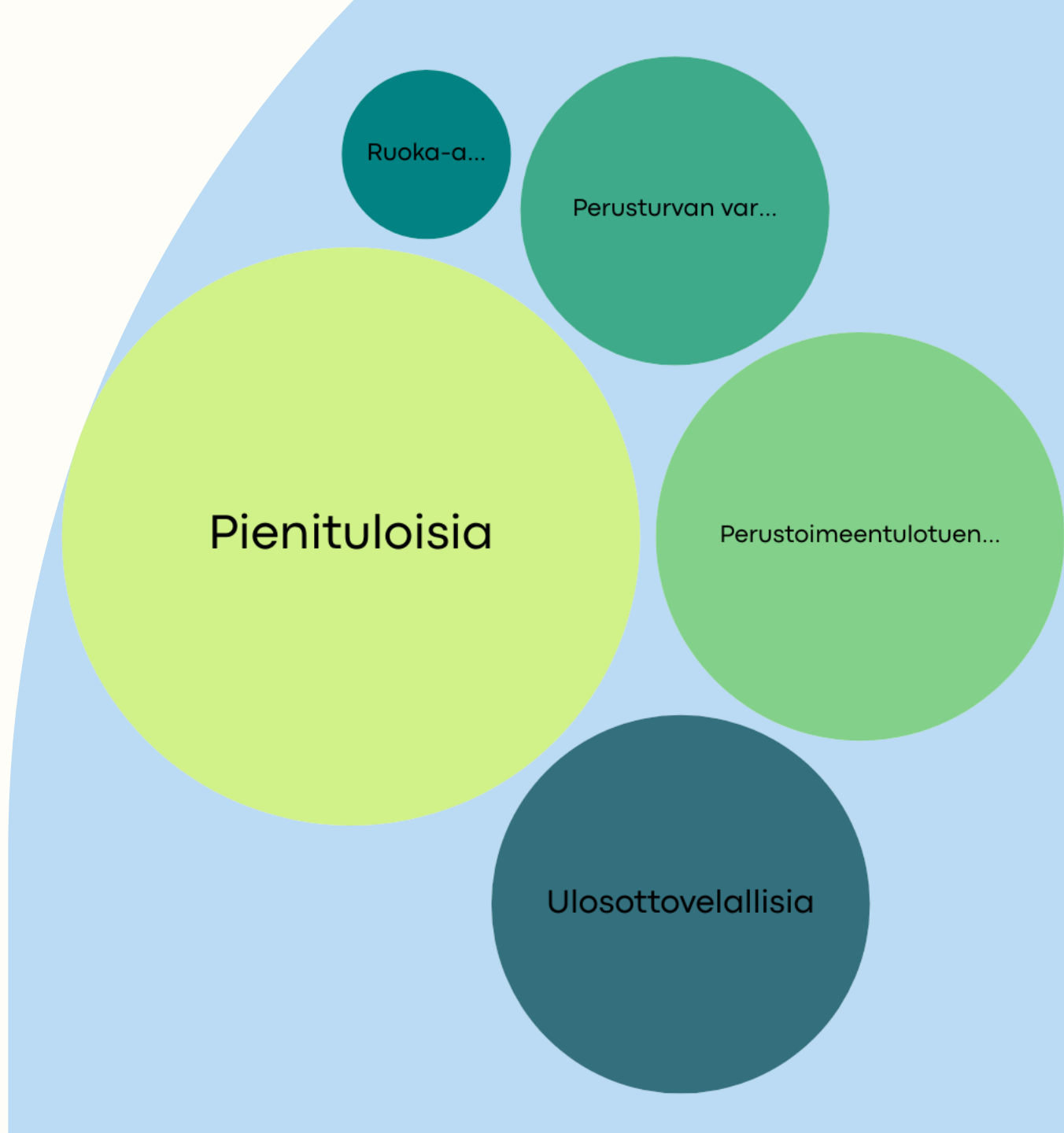

Yksinäisyys, osattomuus

Sosiaalisten verkostojen
puute/vähäisyys,
työttömyys, mielenterveyden
haasteet

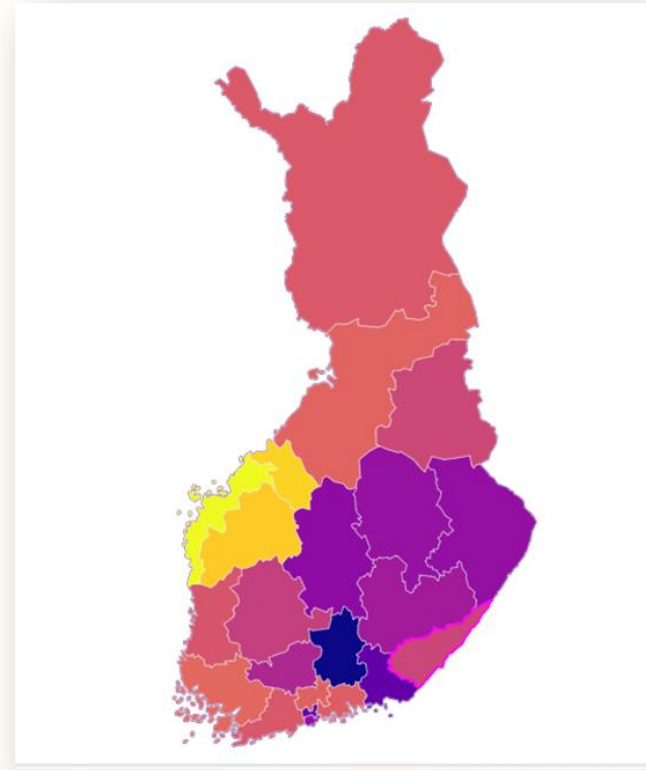
Huono-osaisuuden indikaattoreita

On hyvä seurata erilaisia
indikaattoreita

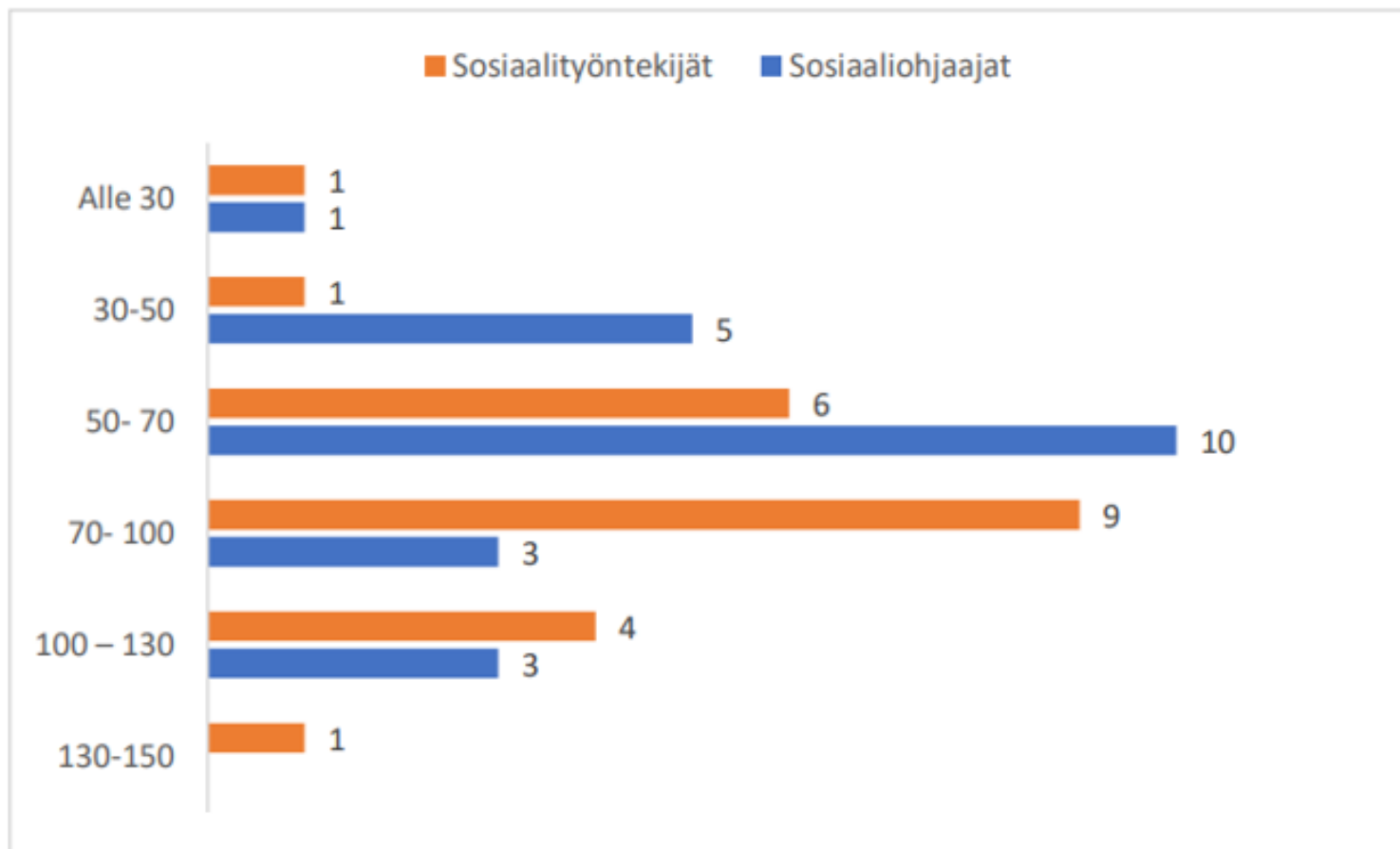

Myös alueelliset
indikaattorit
tärkeitä

[Inhimillinen huono-osaisuus 2021. Huono-osaisuus suomessa karttapalvelu, DiakHUB](#)

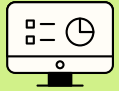
Aikuissosiaalityön tilannekuva

(KIVIPELTO & ELOVAINIO 2023)

Kuvio 2. Arvio asiakasmääristä hyvinvointialueilla yhtä aikuissosiaalityössä työskentelevää sosiaalityöntekijää ja sosiaaliohjaajaa kohden vuonna 2024 (n=22).

Huono-osaisuuden indikaattoreita ja työkaluja

[Ruoka-avun
tilannekatsaus,
Ruoka-apu.fi](#)

[Hyvinvointialueen
palvelutarpeen
ennakointityökalu](#)

[Sotokuva](#)

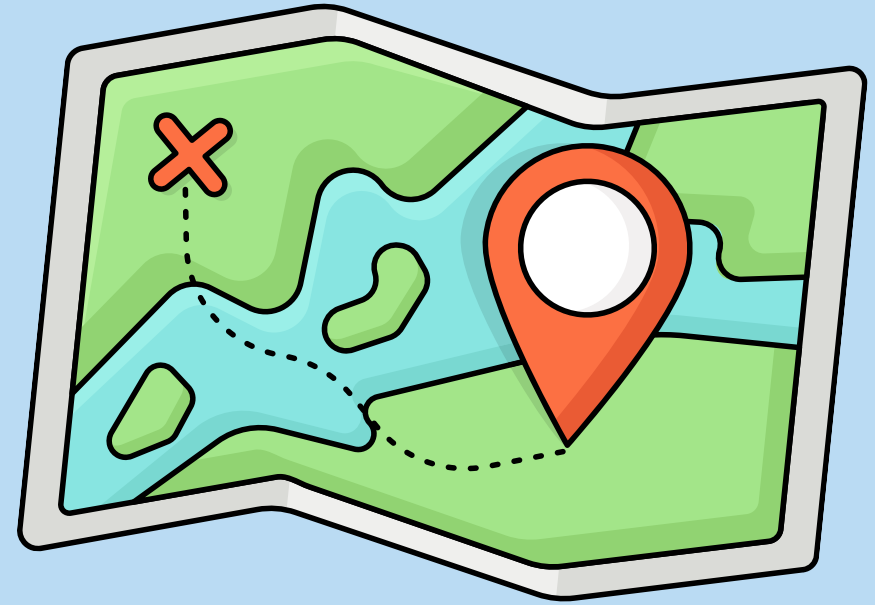

[Sotkanet](#)

[HYTE-toimintamallien
arviointi](#)

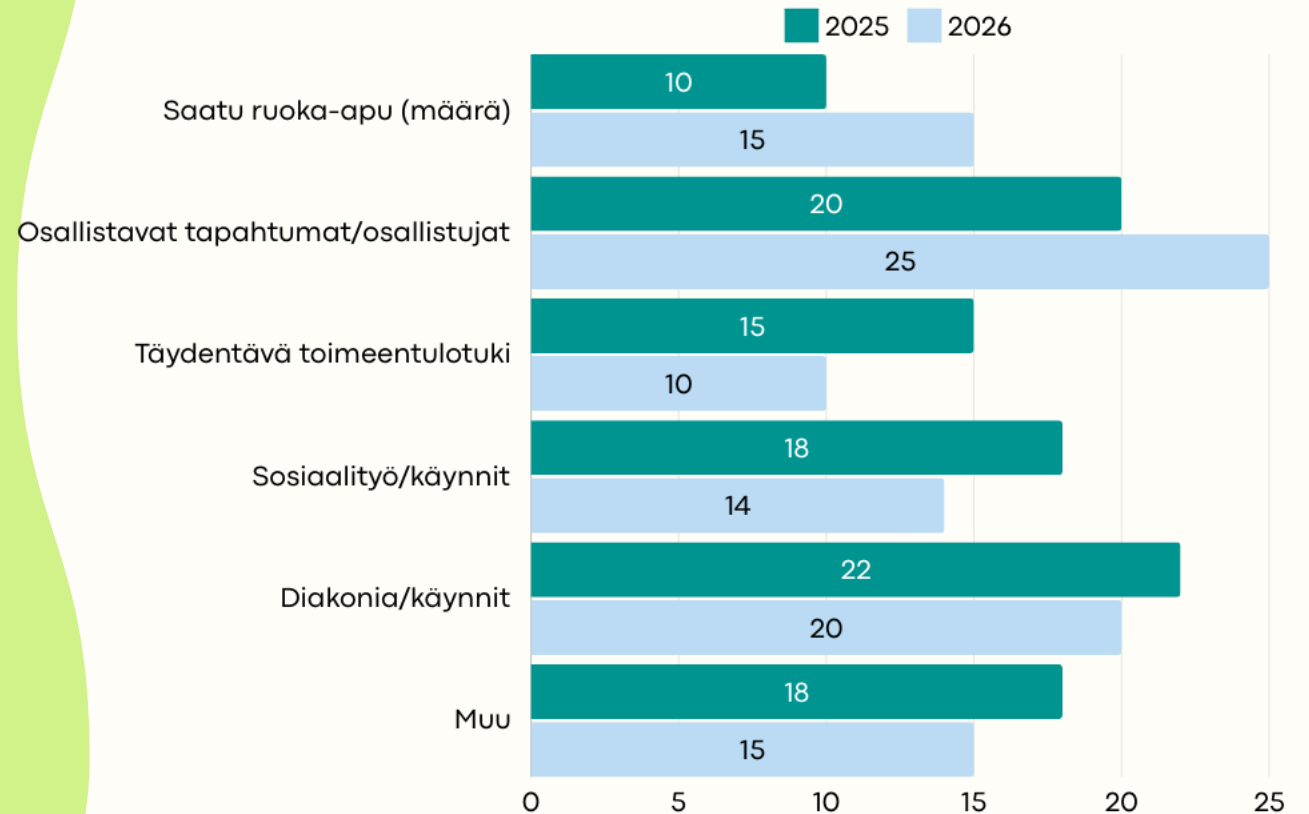
**Koska alueet ovat
erilaisia..**

**..on myös ruoka-avun tarpeeseen liittyviä tekijöitä
seurattava alueellisesti**

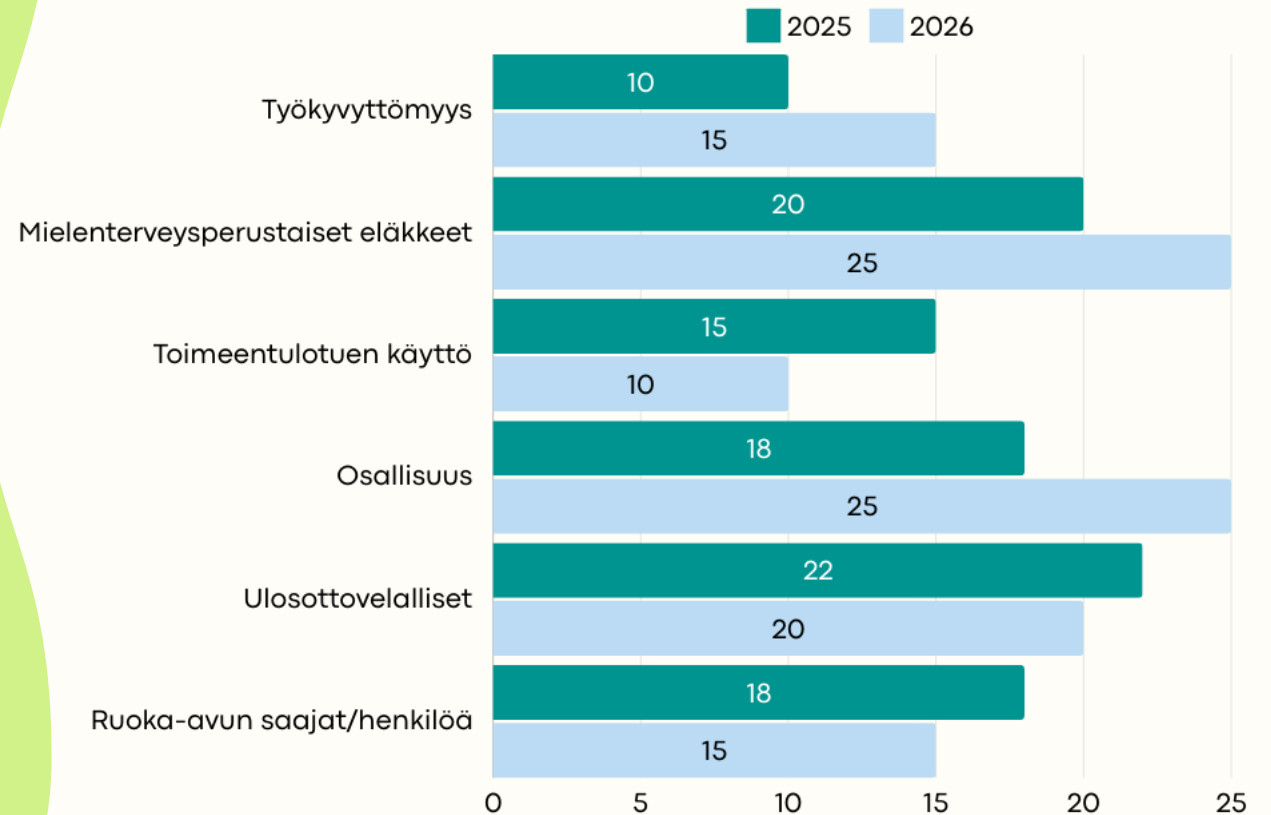
Tehtyjä toimenpiteitä tulee seurata vuosittain

Kuvitteellinen esimerkki alueellisesti
seurattavista **toimenpiteistä**

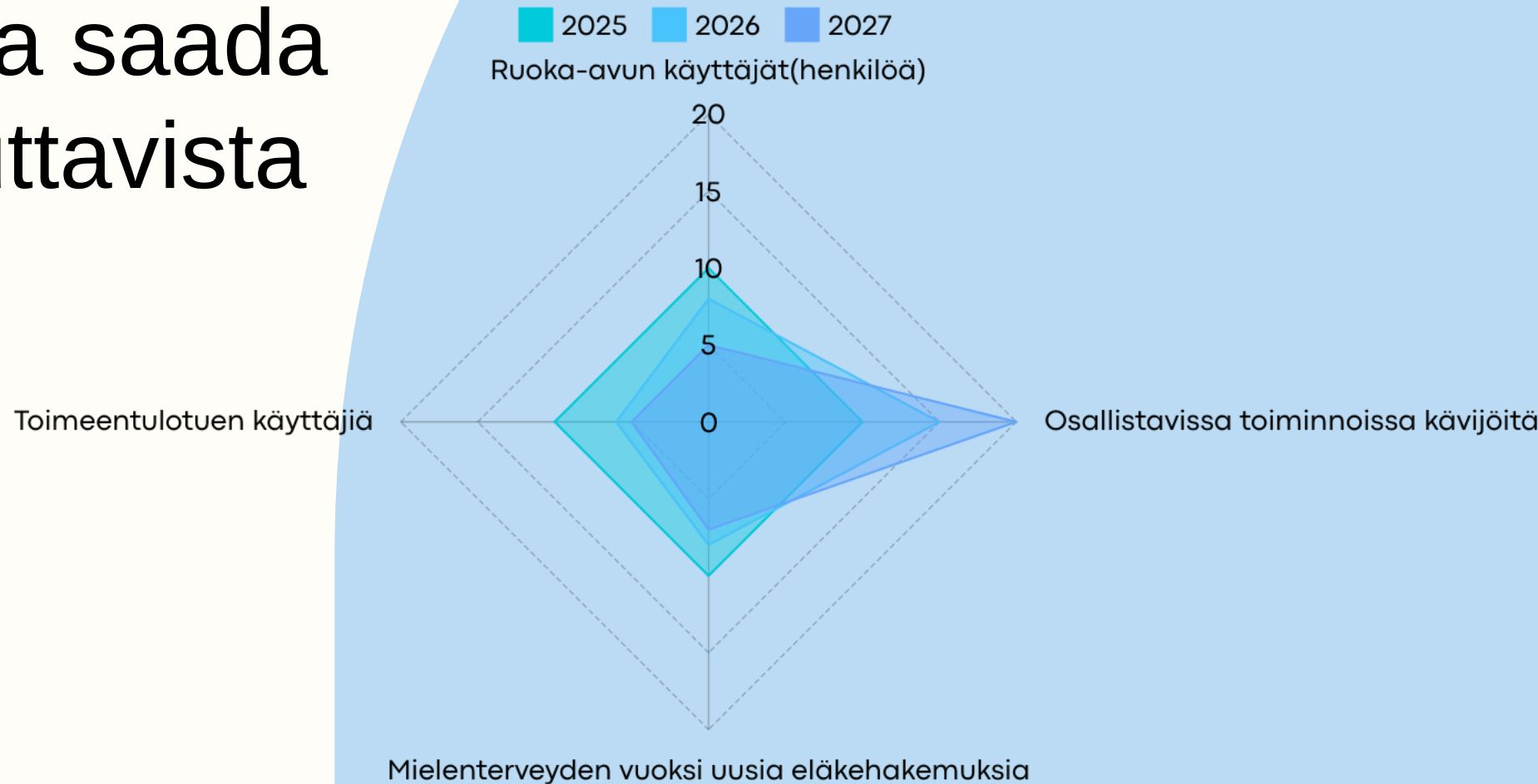

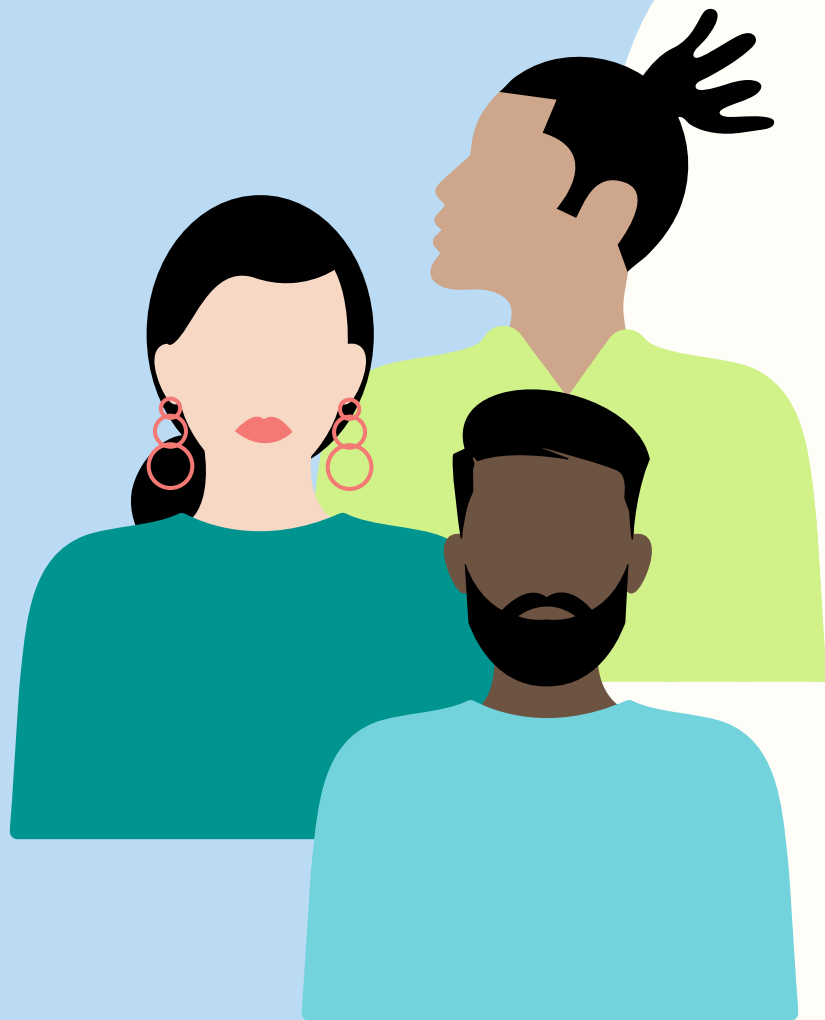
Joiden vaikutuksia seurataan tulosindikaattorei- den avulla

Kuvitteellinen esimerkki alueellisesti
seurattavista **ilmiöistä**

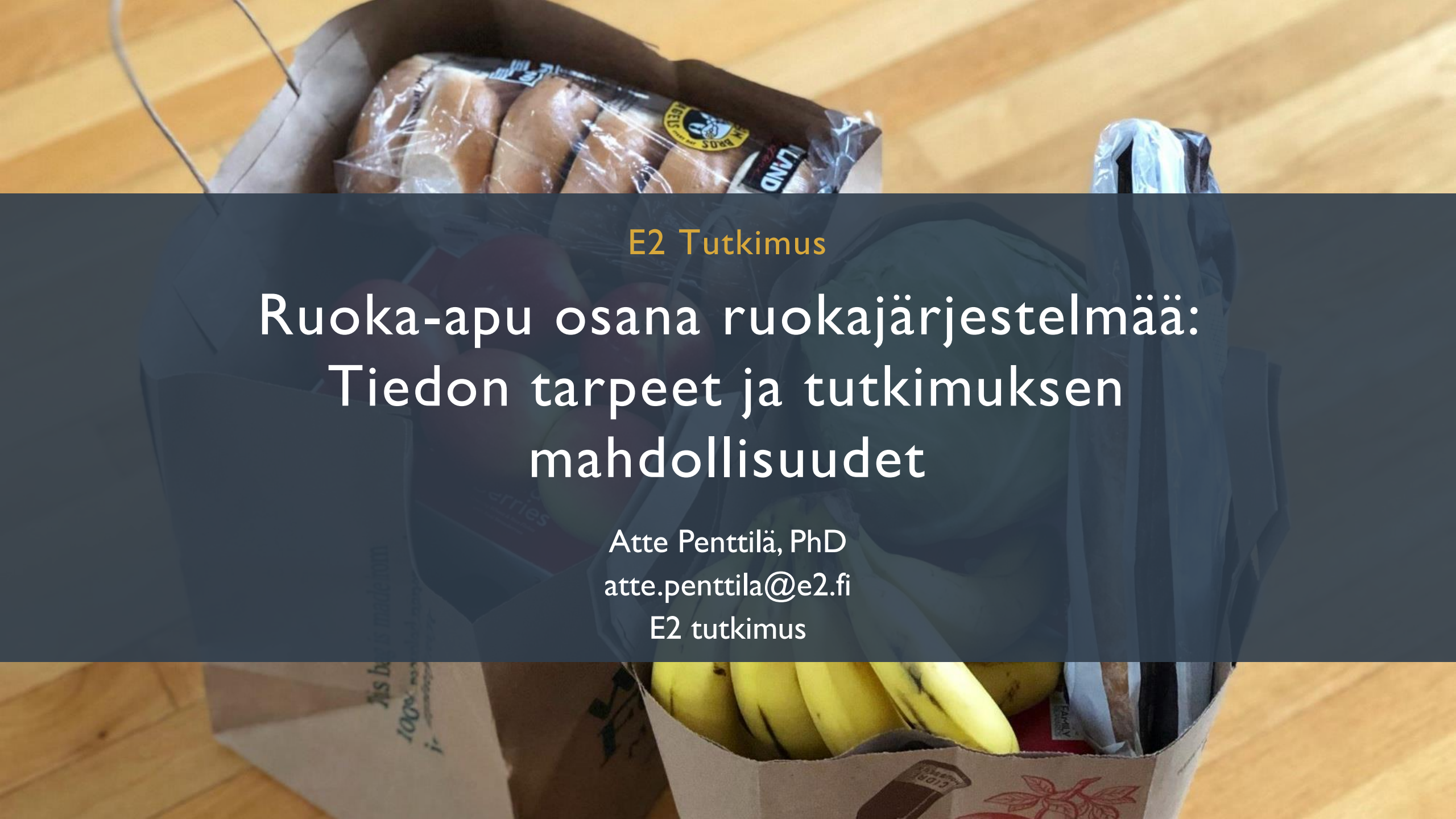
Voisiko ilmiöitä ja
toimenpiteitä
seuraamalla saada
tietoa vaikuttavista
toimista?

Kiitos!

minna.m.kivipelto@jyu.fi
minna.kivipelto@thl.fi

E2 Tutkimus

Ruoka-apu osana ruokajärjestelmää: Tiedon tarpeet ja tutkimuksen mahdollisuudet

Atte Penttilä, PhD
atte.penttila@e2.fi
E2 tutkimus

Ruokajärjestelmä

- Ruoan tuotannon ja kulutuksen järjestelmäkokonaisuus.
- Ruokaketjun toimijoiden lisäksi kaikki yksityiset ja julkiset tahot, jotka osallistuvat järjestelmän toimintaan.

Tehtävä → turvata kaikkina aikoina ja kaikenlaisissa toimintaympäristöissä riittävä ravitsemus siitä riippuvaisille ihmisille

→ Ruokaturva

Ruoka-apu osana ruokajärjestelmää

- Ruoka-avun tarpeellisuus?

Jos tarpeellista, jokin ruokajärjestelmässä ei toimi.
Kuitenkin jos ruoka-apu toimii, on se järjestelmän osa.

- Ruoka-apu ei ratkaise järjestelmän rakenteellisia ongelmia.
- Ruokajärjestelmä on keskinäisriippuvainen ja siinä on paljon haavoittuvuuksia (ja niillä on monia juurisyitä).¹

¹Kuhmonen, T., Penttilä, A., Kuhmonen, I., Selänniemi, M., Saarimaa, R., Savikurki, A., Karttunen, K. 2023. Suomen Ruokajärjestelmän Haavoittuvuus: Keskinäisriippuvuuksien verkko toimintakyvyn haasteena. Tulevaisuuden tutkimuskeskus. TUTU eJULKAISUJA 7/2023.

Tutkimukseen perustuva varautuminen

- Mitkä ovat ruoka-avun haavoittuvuus- ja riippuvuustekijöitä?

Kriisit ruoka-avun kontekstissa

- Mitä tapahtuu ruoka-avulle kriisien aikana?
 - Tarpeen kasvu
 - Logistiset haasteet
 - Vaikutukset ruoan saatavuuteen - ilman kriisiäkin vaikutuksia on hävikin vähentymisen johdosta
 - Auttamisen halu, kriisit saattavat yhdistää (uudet solidaarisuudet)
 - Rahoitus organisaatioille saattaa noustakin (esim. Ukraina)
 - Koronakriisin opetukset, kaikki muuttui
 - Pienempien organisaatioiden etuna ketteryys
 - Jaksamisvaikeudet, etenkin vastuuhenkilöt
 - Asiakasmäärien kasvu (kuten melkein aina kriisien aikana)

Tutkimukseen perustuva varautuminen

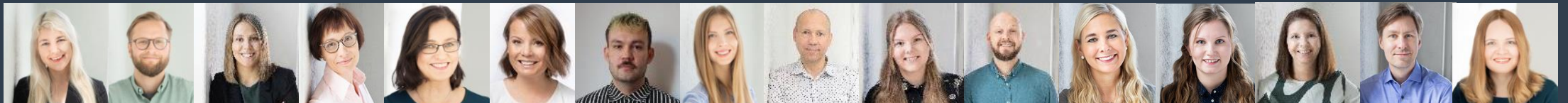
- Mitä tapahtuu ruoka-avulle kriisien aikana?
 - Miksi ruoka-avun tarve kasvaa? (ennakointi)
 - Mitkä ovat ruoka-avun logistiset haasteet ja mistä ne johtuvat? (varautuminen)
 - Miten kriisit vaikuttavat ruoan saatavuuteen, ja millaisia vaikutuksia esimerkiksi hävikin vähentymisellä on? (riippuvuussuhde)
 - Kuinka kriisit voivat lisätä auttamisen halua ja luoda uusia solidaarisuuden muotoja? (mahdollisuus/riippuvuus)
 - Voiko kriisi kasvattaa rahoitusta ruoka-apua tarjoaville organisaatioille? (mahdollisuus/riippuvuus)
 - Miten koronakriisi muutti toimintatapoja?
 - Miksi pienemmät ruoka-apuorganisaatiot voivat olla kriisitilanteissa ketterämpiä kuin suuret? (oppiminen/organisaatiomuutokset)
 - Miten jaksamisvaikeudet vaikuttavat ruoka-avun toimintaan? (oppiminen/organisaatiomuutokset)
 - Miten asiakasmäärien kasvu vaikuttaa ruoka-avun järjestämiseen? (varautuminen)

E2 TUTKIMUS ON MONITIETEINEN RIIPPUMATON TUTKIMUSLAITOS

E2 Tutkimus palvelee monipuolisilla kysely- ja haastattelututkimuksilla.

Tulkitsemme tulokset osana yhteiskunnan muutosta. Nostamme esiin kriittiset tekijät ja uudet mahdollisuudet.

Relevanttia ja luotettavaa tietoa.

Työelämä ja
osaajapula

Nuorten huolet
ja voimavarat

Yhteiskunnan
kriisikestävyys

Suomen
kansainvälisyys

Arvot ja
asenneilmasto